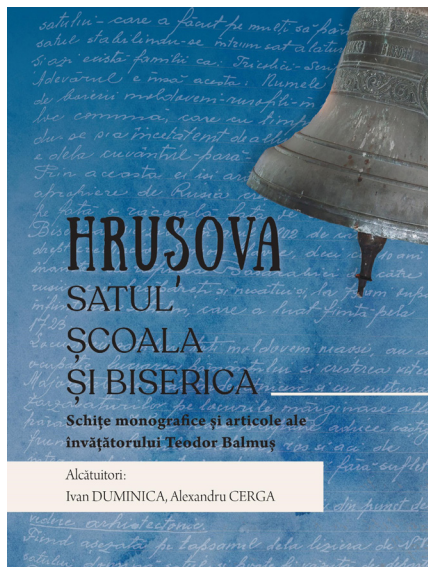

Hrușova: satul, școala și biserica. Schițe monografice și articole ale învățătorului Teodor Balmuș. Alcătuitori: dr.hab. Ivan Duminica și Alexandru Cerga. Chișinău: Lexon-Prim, 2023. 163 p.

Publicarea unor astfel de lucrări, ca cea a cărei onoare am a face recenzia, este una binevenită și la timpul său, chiar dacă unii cercetători poate ar fi avut și alte păreri.

Acest lucru ne permitem să-l afirmăm dat fiind faptul că în ultimul timp istoriografia noastră a cam fost suprasolicitată de monografii cu referire la o serie de localități, apariții situate la două extreme. Pe de o parte, lucrări de o calitate prehendibilă și de calitate, la cealaltă extremă – ce nu au nici dreptul de a fi numite lucrări științifice sau monografii, ultima fiind utilizată de autorii unor scrieri care încearcă prin denumire să convingă cititorul că produsul executat ar tinde a fi o „monografie”, în realitate fiind o scriere fără de nici un concept.

Tocmai din aceste considerente, publicarea lucrării lui Teodor Balmuș, preocupare a editorilor Ivan Duminica și Alexandru Cerga, este un plus și un ajuns. Și aici, în primul rând, datorită faptului că asemenea gen de lucrări sunt raritate în fondurile Ministerului Instrucțiunii Publice a Arhivelor Centrale Naționale Istorice din București, România.

În al doilea rând, lucrarea executată în conformitate cu preceptul și uzanța școlii lui Dumitru Gusti ar trebui să reprezinte un specimen și model de scriere pentru cei care se vor aventura în scrierea istoriei unor localități. Divizarea și compartimentarea lucrării denotă cum nu se poate mai bine faptul că lucrarea își dorește să cuprindă în ansamblu tabloul unei localități rurale în toată complexitatea sa, accentul și baza acesteia rămânând cea istorică.

Monografia satului Hrușova, alcătuită de T. Balmuș în anul 1940, este compusă din 19 capitole: Introducere, Așezare, Comune învecinate, Istoric, Clima, Rețeaua hidrografică, Vegetația, Fauna, Locuitorii, Sănătatea, Alimentația, Locuința, Boale sociale, Alimentația cu apă, Igiena corporală, Igiena casei, Starea religioasă și morală, Viața culturală a satului, Folclor – credințe – superstiții.

Subliniem, Teodor Balmuș a arătat în detaliu rolul semnificativ al familiei nobiliare bulgare Glavce, ai cărei reprezentanți de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului XX au fost proprietarii satului Hrușova.

Monografia bisericii Adormirii Maicii Domnului din satul Hrușova a fost alcătuită în anul 1935. Lucrarea are 7 capitole (Introducere, Descrierea exteriorului din punct de vedere arhitectonic, Interiorul, Planul bisericii, Planul treflat, Sculptura, Pictura, Arte minore și diverse, Încheiere).

Menționăm, T. Balmuș în detaliu descrie cele văzute în interiorul bisericii din Hrușova. Pare a fi un adevărat studiu științific mai rar întâlnit la descrierea bisericilor basarabene. Autorul descrie crucile, icoanele, pictura murală a bisericii. Cu un simț de adevărat cercetător, învățătorul descrie chiar și scenele biblice care le vede pe icoane. Cu aceeași atenție, T. Balmuș descrie obiectele de cult, care sunt folosite în timpul serviciului divin (ceșcuțe, lingurițe, vase liturgice, cadelnițe, sfeșnice etc.). Autorul subliniază că multe dintre obiectele prețioase, printre care și trei clopote (de pe clopotniță), erau donate bisericii din partea reprezentanților neamului Glavce, care erau ctitorii acestui locaș de cult.

Publicarea acestei cărți, un lucru mai mult decât important care considerăm că este necesar de a-l sublinia, este nu numai o lucrare cu referire la o localitate, ci și un izvor istoric ce reflectă atât istoria satului Hrușova și, pe verticală, efectuarea unui excurs temporar pe scara diacronică, cât și una orizontală, prezentându-se datele cu referire la localitate pentru perioada interbelică. Importanța se amplifică odată cu faptul că lucrarea este un izvor de arhivă, ce nu a fost pus în circuitul științific până la momentul de față.

Pentru cercetătorii din diferite domenii, nu mai puțin interesantă este personalitatea profesorului T. Balmuș – o persoană extraordinară, care nu este

indiferentă față de munca de cercetare și iubește sincer satul Hrușova și populația sa. Este un portret al unui istoric local competent și conștiincios al timpului său. Reieșind din aceste considerente, Iv. Duminica și A. Cerga au publicat în carte și cele 11 articole publicistice ale lui Teodor Balmuș dedicate subiectelor actuale de educație, cultură și învățământ (*Câteva piedici în educația tineretului; Despre obligativitate; Descrierile geografice în școala primară; Excursiunile școlare; Lectura rea; Spiritul de jertfă și abnegație la femeia română; Un uitat: Petru Poni; Educație și cultură național-românească; O mai mare atenție artei populare; Folclorul și învățătorul; Cântec*). Aceste articole au fost publicate în anii '20-'30 ai sec. XX în revistele chișinăuene „Doina Basarabiei”, „Școala Basarabeană” și în ziarul „Cuvânt Moldovenesc”.

Meritul alcătuitoarelor acestei cărți este articolul introductiv voluminos, care conține o analiză a materialelor publicate și informații despre autorul lor – profesorul T. Balmuș.

De remarcat, Ivan Duminica și Alexandru Cerga atașează comentarii detaliate asupra documentului la sfârșitul fiecărei pagini, ceea ce facilitează foarte mult percepția și înțelegerea textului.

Publicația este destinată istoricilor, etnologilor, studenților, profesorilor universităților și școlilor, istoricilor locali, dar și autorităților locale.

Din considerentele menționate, nu ne rămâne decât să-i felicităm pe editorii lucrării „Hrușova: Satul, școala și biserica: Schițe monografice și articole ale învățătorului Teodor Balmuș. Alcătuitori: dr. hab. Ivan Duminica și Alexandru Cerga”, pentru efortul depus și rezultatul obținut.

Dr. hab. Ion GUMENĂI